

Jukka Pakkanen

JUNNA
San Pellegriinon

Jukka Pakkanen

Juna San Pellegrinoon

SAGA Egmont

Juna San Pellegrinoon

Cover image: Shutterstock
Copyright © 1995, 2021 Jukka Pakkanen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726930825

1st ebook edition
Format: EPUB 2.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com
Saga Egmont - a part of Egmont, www.egmont.com

I

Antti, tietäisitpä missä istun! Genovan rautatieasemalla ratapihan viereisessä baarissa, samassa pöydässä missä istuimme yhdessä viisi vuotta sitten! Ihmisten vilinää, tummia katseita ja kiihkeää puhetta, voimakkaita hajuja, lähtöään odottavia junia...

"Täähän on niinkun kirkko!" sinä sanoit asemahalliin astuttuamme. Ennen junaan menoa halusit syödä jotain. Astuimme baariin, otit juustosämpylän ja kokista ja vielä jätskin päälle.

On toden totta kummallista olla täällä viiden vuoden jälkeen. Kun hiukan kurkotan, näen itseni baarin takaseinän suuressa peilissä - sama mies eikä kuitenkaan. Taidan kaivaa laukustani kameran (yksinkertainen automaatti-Olympus, ostin sen lähtiessäni Helsingistä), ottaa pari kuvaa ratapihanäkymästä ja sitten kuvata itseni peilissä. Niitä kuvia joskus katsellessani mietin taas, mikä on totta ja mikä muistin työtä. Minä olen sen verran vanhempi, ja tämä kaikki täällä on ennallaan, tai ainakin melkein.

Kohta kävelen ratapihan toisella laidalla odottavaan junaan. Sen kyljessä pitäisi lukea SPALENZA. Pitäisi - minun elämässäni monet asiat ovat menneet toisin kuin olisi pitänyt. Mutta johan minun nyt yli viisikymppisenä täytyy hyväksyä elämäni sellaisena kuin se on ja on ollut. Parin tunnin kuluttua tulen Spalenzaan neljännen kerran elämässäni, kahdesti olen astunut siellä junasta.

Ja sitten, joskus illansuussa olen San Pellegrinossa.

Heinäkuu 1963

Ilta oli raukean lämmin, kun astuin junasta Spalenzan asemalle. Kävelin puolityhjän odotushallin läpi, seisoin merimieskassi olallani pienellä aukiolla enkä tiennyt mihin mennä, kaukana vasemmalla näkyi siintäviä vuoria ja syvällä alhaalla kaupungin takana meri. Aloin laskeutua kaupunkiin, katu pudotti korkean muurin vieritse kaartuen, oikein, avautui aukioksi jonka keskellä oli suihkulähde, hajosi mutkittelleviksi kujiksi hämärään. Astuin kujalle joka oli lähinnä.

STORIA, kuusi myrkyinvihreää kirjainta hohti talon seinässä kadun päässä. Vaihdoin kassin toiselle olalle ja kävelin hotellin eteen.

Aula oli tyhjä, jostain sisempää kuului musiikkia radiosta. Pienen pyöreän pöydän ja parin kauhtuneen tuolin yllä oli vanhan näköinen maalaus. Torille kokoontuneen väkijoukon keskeltä nousee mustaa savua, taulun alalaidassa lukee koristeellisoin kirjaimin SPALENZA - STORIA, savu tulee ihmisestä joka on hirtetty ja nyt palaa.

Kaivoin Zeissin kassista ja otin taulusta kuvan, astuin tiskin ääreen ja painoin soittokelloa. Musiikki katkesi, samassa edessäni seisoj vanha nainen jolla oli papiljotit ja jonka kainaloista lähti hien haju. Pyysin englanniksi huoneen muutamaksi yöksi, hän ymmärsi juuri ja juuri ja antoi avaimen. 308, kolmas kerros.

Hieno nimi tällaiselle hotellille, ajattelin noustessani jyrkästi kiertyviä portaita. Ensimmäisellä tasanteella oli suuri vanha valokuva, sen alalaidassa luki SPALENZA 1936.

Sota ei ollut vielä alkanut enkä minä ollut syntynyt.

Kuva on otettu hyvin korkealta, varmaankin talon katolta - ehkä tämän hotellin. Oikealla näkyy puistoa, sitä

reunustaa leveä katu jolla kävelee yksinäinen mies. Hänen on täytynyt jo kuolla, mutta talot ovat niin kuin ne olivat kaksikymmentäseitsemän vuotta sitten. Talojen takana kohoaa metsän peittämä kukkula, sen laella on risti. Kaukana kymmenien kilometrien päässä häämöttää vuoria.

Hetken näin kuvan värillisenä, ruskehtavan mustavalkoisuuden päällä oli vuosikymmenten aikaansaama huntu jonka läpi näkyi hetki menneisyyttä.

Nyt se on historiaa, ajattelin jatkaessani kolmanteen kerrokseen.

Kaikesta tulee historiaa, ajattelin kävellessäni viininpunaisen kuluneen maton peittämän käytävän päähän. Avasin oven ja astuin huoneeseen. Se oli kapea ja korkea, kirkas valo tuli ylhäältä katosta varjostimettomasta lampusta, seinillä oli likatahroja ja kuivuneita veriläikkiä, sängyn yllä oli vaalea suorakulmainen alue jälkenä joskus siinä roikkuneesta taulusta.

Nostin pimennysverhon ylös, näin kappaleen tummaa puistoa ja kadun päässä valaistun ristin kukkulan laella. Olin nähnyt saman valokuvassa kaksi minuuttia sitten, katuja kävelevä mies oli kuollut ja historian huntu oli poissa.

Laskin kassin sängylle ja menin kylpyhuoneeseen. Ikkuna oli raollaan, avasin sitä lisää ja vedin viileää ulkoilmaa sisääni. Peilin likaisessa pinnassa oli pieni musta hyttynen, iskin sen hengiltä, lasiin jäi punainen jälki. Hankasin veren pois ja pesin käteni kuumalla vedellä.

Viskoin vaatteet päältäni ja astuin kylpyammeeseen. Suihkun vesi tuli kuumana vasta minuutin kuluttua, suurina raskaina pisaroina jotka hakkasivat ihoa kuin

rakeet. Kuivasin itseni pieneen pyyhkeeseen josta nimi STORIA oli kulunut melkein pois.

Palasin huoneeseen, ajattelin päiviä ja öitä jotka viettäisin täällä. Yritin ottaa kuvan ikkunasta avautuvasta näkymästä mutta oli jo liian hämärää. Laskin pimennysverhon alas, kaivoin yöpuvun kassista ja kävin sänkyyn. Se oli laidoilta kova ja keskeltä kuopalle painunut, se narahti vähäisestäkin liikkeestä. Käännyin kyljelleni vastapäiseen seinään päin. Siinä näkyi heikko epämääräinen valokuvio.

Kuinka voi pimennysverhon pienistä raoista kasvaa tuollainen valo? mietin.

Ehken vain ymmärtänyt. Olin kaksikymmentäyksivuotias. Sotaväestäni oli seitsemän kuukautta ja sodasta kahdeksantoista vuotta.

Tai ehken ajatellut sitä, sotia ja muuta sellaista. Enkä tiennyt, mitä elämällä oli minulle varattuna.

Nyt tiedän, ja voin ajatella sellaista mitä en ajatellut silloin.

Ja voin muistaa väärin, sotkeutua ajoissa, sijoittaa paikkoja toisiinsa nähden niin kuin haluan.

Kirjoitus on elämää, hiukan, niin kuin vesi on hiukan ilmaa, ja taivas vettä.

Olen matkalla! Etenemme verkkaista vauhtia läpi ratapihan, jota jatkuu ja jatkuu. Junavaunuja paikallaan, laiskasti työskenteleviä miehiä niitten lomassa, risteileviä kiskoja, kerrostaloja joitten parvekkeilla rojua ja kuivuvia pyykkejä...

Napsin siitä kaikesta kuvia, äsken taisin saada filmille vanhan naisen joka nojasi parvekkeen kaiteeseen ja näytti huomaavan minut. Jo nyt muistan valokuvana hänen kummastuneen ilmeensä.

Minua vastapäätä istuu nuorehko mies - tyylikäs puku ja hieno olemus, varmaankin hyvässä urakehityksessä. Hän lukee sanomalehteä, aina sivua kääntäessään vilkaisee minua ja paneutuu taas tekstiin. Minun tekisi mieli vaihtaa muutama sana hänen kanssaan, mutta olen vasta tullut maahan ja olen vielä hiukan epävarma kielen sujumisesta. Ehkäpä hän avaa pelin.

Maisema virtaa avarana tasankona - taloja siellä täällä, varastorakennuksia joitten pihalla kaikenlaista romua, kaukana pinjoja...

Spalenzaan on toistasataa kilometriä, San Pellegrinoon kolme kertaa enemmän. Kolmekymmentäyksi vuotta sitten tulin Spalenzaan ensimmäisen kerran, ja sitten viisitoista vuotta myöhemmin. Nyt en jää sinne, määränpääni on San Pellegrino.

Ellen sitten poikkea Villanovassa, Spalenzan ja San Pellegrinon välissä. Kuvittele, Antti: viettäisin muutaman tunnin yhteisillä paikoillamme!

Vastapäätä istuva mies naurahtaa jollekin lehdestä lukemalleen, katsahtaa minua niin että haluaisi sanoa siitä jotain. Nyt hän kaivaa taskustaan savukerasian, kysyy katseellaan voiko polttaa. Nyökkään, hän tarjoaa minullekin. Sillä hän saisi keskustelun käyntiin, mutta minähän en polta. Hän vaihtaa asentoa ja laskee lehden

polvilleen, keskittyy yksitoikkoisena virtaavaan maisemaan.

Heinäkuu 1963

Laivat leijuivat kaukana autereessa kuin merenpinnasta irti, taivas kaartui huikaisevan sinisenä.

Jos olisin lähtenyt Spalenzaan laivalla enkä junalla, seisaisin ehkä nyt öljynlemuisella kannella köysikasojen keskellä ja ajattelisin millainen on kaupunki joka laivan liukuessa satamaan kasvaa silmissäni.

Seitsemäntoistavuotiaana olin ollut kesän merillä, käynyt Englannissa ja Espanjassa. Olin keinunut Pohjanmeren myrskyissä ja nukahtanut Atlantin mainingeissa, olin nähnyt aamuauringon välkkeen pitkillä aalloilla ja yöllä hytin ikkunasta tähtiä ja kuun, olin käynyt sähköttäjän ja toisen perämiehen kanssa satamakapakassa ja melkein uskaltanut lähteä naisen mukaan.

Armeijan käytyäni tulen näihin satamiin uudestaan, olin päättänyt laivan liukuessa Gibraltarinsalmesta Atlantille.

Silloin olen mies. Siitä alkaa miehen elämäni kun astun satamaan ja menen yksinäni miesten paikkoihin, olin päättänyt neljä vuotta myöhemmin lumisessa pohjoiskarjalaisessa metsässä, kun olin eksynyt muista enkä tiennyt missä on kasarmi.

”Sinä saat valita”, komppanian päällikkö oli sanonut, kun olin ollut armeijassa kaksi kuukautta enkä ollut pysynyt mukana missään.

Minä olin valinnut vapautuksen, enkä vieläkään tiedä mikä minua vaivasi.

”Sinulta jäivät sotilastaidot oppimatta”, komppanian päällikkö oli sanonut lähtöamunani, kääntänyt katseensa lumisateesta takaisin minuun ja puristanut pöydän yli kättäni. ”Mutta kukapa niitä taitoja oikeastaan tarvitsee.”

Kävellessäni illalla varuskunnasta asemalle ja lumen pudotessa siintävää vaaraa vasten muistin satamat joissa olin neljä vuotta aikaisemmin käynyt.

Seitsemän kuukautta myöhemmin olin istunut junassa keskellä Eurooppaa ja ottanut valokuvia sodan jäljistä. Minun täytyy vielä kääntää voitoksi tappioni sotilaana, tehdä teko, edes yksi, olin päättänyt junan ylittäessä Sveitsin ja Italian rajan.

Suuri mustakylkinen laiva liukui satamaan, alkoi kääntyä, hävisi nosturien taakse.

Jollain tuollaisella...

Vastapäätä istunut mies jäi äsken junasta pienelle asemalle. Edessäni on nyt tyhjä paikka, voin rauhassa katsella sen yllä olevaa pientä maisemataulua (niitähän on italialaisissa junissa kaikkialla).

Maisema tuo mieleen Villanovan kylän, jotain tuollaista se saattoi olla vuosisatoja sitten. Taloja vuorelle kiemurtelevan tien varrella, suippotorninen kirkko, ihmisiä ja koiria, ylempänä rinteessä viinitarha. Ainoa mikä puuttuu on jalkapallokenttä. Se voisi olla kuvan alalaidan niityn kohdalla, missä kaksi miestä keskustelee - säästä... menneen vuoden viinisadosta...

Olimme tuskin ehtineet asettua Villanovan majataloomme, kun sinun piti jo päästä kentälle. Puit pelikamppeet päällesi ja otit pallon kainaloon, juoksit ulos. Kentällä oli kaksi ikäistäsi poikaa, toinen seiso maalissa ja toinen potki hänelle. Vilkaisit minua, näytin että sekaan vaan. Olit ensi hetkistä mukana kuin kuka hyvänsä, ja niin ne pojatkin sinuun suhtautuivat. Laskeuduin kenttää reunustavasta rinteestä ja otin valokuvan. Katselen sitä parhaillaan. Sinä pelaat jalkapalloa tuntemattomien italialaisten poikien kanssa kyläkentällä vuorten sinivihreä massa takanasi, olet juuri syöttänyt pallon ja katsot kun Luca (sehän sen iloisen pikisilmäisen pojan nimi oli) valmistautuu jatkamaan syöttöäsi maaliin.

Maisema virtaa yksitoikkoisena: taloryhmiä... laatikkomaisia tehdasrakennuksia... kapeita autoteitä... hehkuvanpunaisia unikoita niityn vihreän seassa... pinjoja...

Samassa pallo tuli jalkoihini, ja sinä sen perässä. - Lähdetään, sanoit, - mulla on nälkä. Mutta mä tulen tänne huomenna uudestaan, noi kaverit pyysi.

- Pyysivät? Millä kielellä?

- Ne vaan näytti mua ja palloa, ja sitten kenttää ja kelloa. Mä tulen heti aamulla!

Palasimme tietä ylös ja jatkoimme majatalon ohi. Tie erkani kahtia, toinen haara vei vuorelle jonka rinne jo parinsadan metrin päässä kohosi jyrkkänä. Jatkoimme toista haaraa, mutkan jälkeen tuli näkyviin kirkko ja sen takana kaksikerroksinen harmaa talo heikko valo vuorelle antavassa ikkunassa. Ihmisiä ei näkynyt missään, oli vielä siesta. Jostain alhaalta kuului koiran haukuntaa, ja hetken päästä toisesta suunnasta.

Laskeuduimme takaisin. Kuvittelin millaista vanhojen laastilla rapattujen talojen sisällä oli: vaatimattomia huonekaluja ja maisematauluja, monisatavuotisen elämän haju, epätoivoa ja onnea... Tunsin hartautta sitä yksinkertaisuutta ja ankaruutta kohtaan, itse en ole koskaan kyennyt sellaiseen.

Äkkiä sinä seisahduit, juoksit takaisin tienhaaraan, jäit siihen aivan kuin sinun olisi pitänyt jatkaa jonnekin muttet tiennyt minne. Epätietoinen katseesi siirtyi kirkosta sen takaiseen taloon ja sitten vuorelle, jäi sinne kuin olisit nähnyt jotain pelottavaa mutta samalla kiehtovaa.

En saa mielestäni sitä katsetta, en ole saanut koko näiden viiden vuoden aikana. Mitä sinä näit, Antti?

Pysähdyimme äsken, asemalta tuli ainakin kaksikymmentä koululaista ja tietysti juuri tähän vaunuun. Mikä iloinen hälinä! Ajatuksiani se hiukan häiritsee, mutta ehkä niin on vain hyvä.

Heinäkuu 1963

GUERRA!

Valkoinen sana kellotornin punaruskeassa tiiliseinässä näkyi torin yli. Tornin kohosi vakaana ja ylväänä hohtavansinistä taivasta vasten, iltapäivän helle painoi torin kulunutta kiveystä.

Olin tullut sinne puiston viileistä varjoista. Olin ollut Spalenzassa kolme vuorokautta, päivät olin kuljeskellut helteisillä kaduilla ja yöt yrittänyt nukkua. Miksi minä olen täällä? olin ajatellut aamulla herättyäni, katsellessani ikkunasta näkymää joka oli ollut sama ennen minun syntymääni ja jäisi samana minun jälkeeni.

GUERRA!

Kosketin sanaa, se oli lujaa valkoista maalia.

Mutta sodastahan on jo kahdeksantoista vuotta, eivätkä uudet sodat voi näin alkaa. Kosketin kellotornin vanhaa tiiliseinää ikään kuin jotain siitä voisi virrata minuun tai minusta siihen, olin nuori ja viaton, kuvittelin elämästä sellaista mitä se ei ole. Tai ehkä en kuvitellut siitä mitään, minä vain hengitin sisään ja ulos.

Vaaleaa kellotaulua tornin yläosassa ympäröi koristeellinen eläinrata, kullatut viisarit näyttivät aikaa 12.01 vaikka kello oli puoli viisi.

Milloin kellon aika pysähtyi? mietin, astuin kaksikymmentä metriä taaksepäin ja kaivoin Zeissin taskusta. Otin valkoisesta sanasta kuvan. Se oli teko, ehkä se korjaisi jotain siitä miten sotaväkeni oli mennyt. Vetäydyin vielä kolmekymmentä metriä ja kuvasin koko tornin, ja vielä tornin ja viereisen kirkon yhdessä.

Samassa tunsin töytäisyn käsivarressani - turisti, minua puolet vanhempi mies, kamera silmillään. Se oli hieno Leica ja siinä oli teleobjektiivi, minun oli yksinkertainen kiinteäobjektiivinen.

Mies huomasi kamerani ja sanoi siitä jotain saksaksi, ojensi minulle omansa ja näytti että katsoisin sen etsimen läpi. GUERRA! näkyi suurena ja hyökkäävänä.

Sen alla seisoj nainen, hänellä oli runsaat mustat hiukset ja punaista päällään, hän katsoi minuun. Laskin kameran alas, nainen näytti pieneltä mutta hän katsoi yhä minua.

Annoin kameran miehelle takaisin ja vetäydyin turistiryhmän taakse aivan kuin nainen olisi nähnyt sisälleni ja syyttäisi minua jostain mitä oli nähnyt. Aloin kävellä torilla sinne tänne, muistin lumisen pohjoiskarjalaisen metsän jossa en ollut löytänyt mihinkään.

Menenkö merenrantaan katselemaan satamaan tulevia laivoja? Menen hotelliin? Jään siihen?

Jäin siihen, sillä nainen katsoi minua yhä.

Tai ehkä minä muistan väärin. Tai olin käsittänyt itseni väärin, niin kuin mennessäni liian nuorena armeijaan.

Pahinta mitä miehelle voi tapahtua on luulla itsestään liikoja. Tai muistaa elämänsä toisenlaisena kuin se on mennyt.

Siitä iltapäivästä minä muistan varmasti, että seisojin Spalenzan kellotorniaukiolla kamera käsissäni ja että tornin seinässä oli suuri valkoinen sana GUERRA!

Ja että keskellä toria, kiveyksen raoissa oli jotain mustaa, kuin pikeä.

Otin siitäkin kuvan, minulla oli aina kamera mukana, olin ottanut valokuvia kaksitoistavuotiaasta. Kun katson valokuviani, tiedän eläneeni sen mitä kuvissani on. Kun muistan, näen kuin unta. Vain sen tiedän, minkä aistin. Ja mikä on valokuvassa.

Piellä torin kiveyksessä täytyy olla jotain tekemistä mustan savun kanssa jonka olin nähnyt hotellin aulan vanhassa maalauksessa.

Mutta miehen hirttäminen ja polttaminen tällä torilla oli tapahtunut satoja vuosia sitten.

Vai enkö minä taaskaan ymmärrä? Nostin katseeni takaisin kellotornille. Nainen oli kadonnut.

Minusta tuntui kuin olisin joutunut petetyksi.